

บทวิจารณ์หนังสือ- BOOK REVIEW

ศิลปะการการฟังเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

ART OF LISTENING IMPROVING LIFE OF QUALITY

พระเมธีธรรมอาจารย์ (ประธาน จันทสโร)

พระมหานิกธ ฐานุตโตโร

ประสิทธิ์ พุทธศาสน์ศรีธธา

พงษ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์

Phrametidhammajan (Prasarn Chanthasaro)

Phramaha Nigorn Thanuttaro

Prasit Phutthasatsattha

Phongphat Chittanurak

วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร

Mahathatu Temple Bangkok

Corresponding Author E-mail:

nigorn16082560@gmail.com

ชื่อหนังสือ : ศิลปะการการฟังเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

ISBN : 978-974-03-3943-4

ผู้เขียน : กาญจนา ต้นโพธิ์

สำนักพิมพ์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีที่พิมพ์ : ครั้งที่ 1, 2563 / จำนวน 193 หน้า

บทนำ

ทักษะ “การฟัง” เป็นสิ่งที่สำคัญมากในกระบวนการสื่อสารดังกล่าวสอนในการสื่อสารที่เรียกกันว่า “หัวใจนักปราชญ์” ประกอบด้วยคำย่อว่า สุ จิ ปุ ลิ ซึ่ง สุ คือ สุตะ หมายถึงการฟัง จิ คือ จินตะ หมายถึงการไตร่ตรอง ปุ คือ ปุจฉา หมายถึง สอบถาม ลิ คือ ลิขิต หมายถึงการจดบันทึก ซึ่งสุตะ คือการฟังเป็นหลักข้อแรกของหัวใจนักปราชญ์การแสดงให้เห็นว่าการฟังเป็นทักษะสำคัญอันดับต้นที่บุคคลควรฝึกฝนพัฒนา กล่าวคือบุคคลใดต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองทั้งด้านความรู้และด้านสังคมให้เข้าสู่ความเป็นปราชญ์ได้นั้นจะต้องเริ่มจากการพัฒนาการฟังให้ดียิ่งขึ้นก่อน

พระยาอุปทิศศิลปสาร ได้กล่าวไว้ในปาฐกถาแสดงแก่ครูที่มาอบรมวิชาวิทยาศาสตร์ที่โรงเรียนฝึกหัดครูพลศึกษา กรีฑาสถานแห่งชาติเมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2481 ในหัวข้อเรื่อง “หัวใจนักปราชญ์” ความว่า จากคำย่อ “สุ. จิ. ปุ. ลิ.” ที่เป็นหัวใจนักปราชญ์นั้น คำว่า “สุ.” ก็คือ สุต ซึ่งเป็นการฟังในสมัยโบราณ การให้ความรู้มักจะเป็นการพูดให้ฟัง เพราะในสมัยนั้นการอ่าน การเขียนยังไม่แพร่หลายถ้าหากว่าการฟังคือ การได้รับความรู้มักจะเป็นทำนองเดียวกันกับการอ่าน ซึ่งจากประเด็นนี้ก็ทำให้เห็นว่า ถ้าถือว่าการอ่านเป็นแหล่งหนึ่งที่จะทำให้เราได้ความรู้ การอ่านก็เป็นส่วนหนึ่งของความเป็นปราชญ์ และจริง ๆ แล้วในปัจจุบันนี้ แม้ว่าเทคโนโลยีด้านการสื่อสารจะเจริญก้าวหน้าไปเพียงใดก็ตาม การอ่านก็ยังเป็นแหล่งสำคัญที่จะช่วยให้คน มีความรู้มากขึ้น เพราะในการปฏิบัติพฤติกรรมกรรมการอ่านจะเกิดขึ้นได้ไม่ยากนัก ความสามารถในการอ่าน การคิด และการเขียน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความเป็นนักปราชญ์การสะท้อนความเป็นนักปราชญ์ จะสังเกตได้ว่า เมื่อเราเกิดมาเป็นมนุษย์ในโลกนี้ การสื่อสารมีทั้งการฟัง การเขียน การอ่าน แต่สิ่งที่เราสามารถทำได้อย่างแรกโดยไม่ต้องมีใครมาสอนคือ “การฟัง” เกิดมาครั้งแรกก็เริ่มจากการฟัง พอฟังได้จึงเริ่มที่จะพูด เขียน และอ่าน เป็นทักษะแรกที่เราได้ทำมาโดยอัตโนมัติตั้งแต่วัยเด็ก

ในโลกปัจจุบันการสื่อสารกันในโลกที่มีการหมุนไปไวอย่างที่เราเองแทบจะตั้งตัวไม่ทัน การฟังเป็นทักษะสื่อสารที่สำคัญเมื่อเรามีทักษะการฟังที่ดีมีประสิทธิภาพก็จะสามารถนำไปสู่การพูด การอ่านและการเขียนที่มีประสิทธิภาพด้วยฟังอย่างลึกซึ้งด้วยหัวใจที่จะเป็นจุดเริ่มต้นของการแก้ไขปัญหาสังคมยุคปัจจุบันได้ด้วย จะเห็นได้ว่าโลกในยุคปัจจุบันหรือที่เราเรียกว่า “โลกดิจิทัล” ผู้คนสื่อสารกันอย่างรวดเร็วทันสมัยแต่แฝงไว้ด้วยความรีบเร่งและการแก่งแย่งชิงดีจนเกิดภาวะการ “ไม่ฟังกัน” ไม่ยอมกัน เพราะต่างต้องดำเนินชีวิตเพื่อให้ตามทันกระแสสังคมที่ก้าวล้ำ ซึ่งการไม่ฟังกันนำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงได้ในความเป็นจริง หากเราเพียงหันกลับมาฟังกันและกันเรียนรู้ทักษะการฟังให้มากขึ้นฝึกและพัฒนาการฟังอย่างมีวิจารณญาณการฟังอย่างลึกซึ้งด้วยหัวใจที่มุ่งปรารถนามิตรไมตรีต่อกันเพียงเท่านี้ความขัดแย้งของคนในสังคมก็อาจเบาบางลงได้ในโลกที่ต้องแก่งแย่งชิงดีพยายามเพื่อความอยู่รอดของตนและคนในครอบครัวในการทำงานหรือการบริหารจัดการเรื่องใดก็ตามการฟังจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ก่อนข้างที่จะสอดคล้องกับหลักของพระพุทธศาสนา คือ ฟังอย่างมีสติไม่ ึ่งหลักคือสตินั่นเองซึ่งผู้เขียนได้ถอดบทเรียนหรือองค์ความรู้จากหนังสือศิลปะการฟังเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของ “กาญจนา ต้นโพธิ์” ซึ่งเป็นนักวิชาการที่มีความรู้ความสามารถมีความเชี่ยวชาญภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ภาษาไทย ธุรกิจ การใช้ภาษาไทย พัฒนาการภาษาไทย การพูดในที่สาธารณะ ภาษาศาสตร์เบื้องต้น

เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านในเรื่องการฟัง เพราะทักษะการฟังเป็นทักษะทางภาษาที่สำคัญมากทักษะหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับนักเรียนผู้เป็นเยาวชนในวัยเรียนต้องใช้ทักษะการฟังเป็นอันมาก ถ้าได้รับการฝึกฝนในด้านทักษะการฟังอย่างถูกต้องเหมาะสม เยาวชนก็จะมีความสามารถในการฟังอย่างมีประสิทธิภาพและได้รับประโยชน์เต็มที่จากการฟัง หากเยาวชนหรือใครก็ตามที่ขาดการฝึกฝนทักษะการฟังแล้วก็จะไม่สามารถประยุกต์ใช้ความรู้จากการฟังมาพัฒนาชีวิตได้เต็มศักยภาพของตน

ว่าด้วยเรื่องของการฟัง

ความหมายของการฟัง

การฟังเป็นทักษะภาษาที่มนุษย์ใช้กันมากที่สุดบางครั้งอาจมีผู้เข้าใจว่าการฟังกับการได้ยินเป็นคำที่มีความหมายเช่นเดียวกันแท้ที่จริงแล้ว 2 คำนี้มีความหมายต่างกันแต่มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบโดยการได้ยินนั้นเรา อาจไม่รับรู้และไม่เข้าใจในสิ่งที่เราได้ยินก็ได้รายการตามนั้นเราต้องตั้งใจที่จะให้เข้าใจในสิ่งที่เราได้ยิน (กาญจนา ตันโพธิ์, 2563) การฟังเป็นกระบวนการรับสารของมนุษย์อาศัยภาษาเสียงสามารถรับรู้และเข้าใจความหมายของสิ่งนั้นและสามารถวิเคราะห์ประเมินค่าได้อย่างเหมาะสม กับสถานที่ มีสถานที่ ๆ สามารถฝึกฝนพัฒนาด้วยตนเองได้การฟังและการรับรู้ความหมายของเสียงที่ได้ยิน (วิพุธ โสภวงศ์, 2555) เป็นกระบวนการที่คลื่นเสียงผ่านเข้าไปในอวัยวะที่รับเสียงส่งต่อไปยังสมองและแปลเสียงผ่านเป็นความหมายโดยต้องเกิดจากความตั้งใจการมีสมาธิสามารถรู้เรื่องราวเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้ (ดวงรัตน์ คูหเจริญ, 2558) กล่าวโดยสรุปการฟังหมายถึงกระบวนการรับสารของมนุษย์โดยใส่โสตประสาทในการรับเสียงกล่าวคือเป็นการได้ยินเสียงที่มีความหมายแล้วติดตามเสียงที่ได้ยินด้วยความตั้งใจมีสมาธิจนเกิดการรับรู้เข้าใจจับสาระสำคัญได้ตีความหมายและวิเคราะห์ประเมินค่าเรื่องที่ฟังจนกระทั่งนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งนอกจากนี้การฟังยังเป็นทักษะที่สามารถฝึกฝนและพัฒนาให้ดีขึ้นด้วยตนเองง่าย ๆ

การฟังเป็นการรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ สามารถจับใจความสำคัญได้ การฟังเป็นอีกวิธีหนึ่งของการรับสาร การรับสารโดยการฟังอย่างมีประสิทธิภาพนั้นหมายถึงผู้ฟังจะต้องเข้าใจสารที่ได้ยินรับรู้ความหมายสามารถวิเคราะห์แยกแยะรายละเอียดสิ่งที่รับฟังได้ตีความได้ถูกต้องตลอดจนรู้ จักการประเมินค่าว่าสิ่งที่ได้ยินได้ฟังนั้นดีหรือไม่อย่างไรซึ่ง ปรียา หิรัญประดิษฐ์ (2530) กล่าวถึง ลำดับขั้นของกระบวนการฟังของมนุษย์ไว้ดังนี้

1. ได้ยิน (hearing) เป็นระดับต้นของการฟังที่มนุษย์สามารถทำได้โดยง่าย

2. แยก (matching) เมื่อรับเสียงมา สมองและจิตใจก็จะเริ่มแยกเสียงแล้วโยงเข้ากับประสบการณ์เดิมที่เคยรับฟังมาแล้ว

3. รับ (accepting) หลังจากโยงเสียงเข้ากับประสบการณ์เดิมของตนแล้วผู้ฟังจะรับว่าเสียงที่ได้ยินนั้นเป็นภาษาที่ตนเองรู้จักหรือสื่อความหมายได้หรือไม่

4. ตีความ (interpreting) เมื่อรับว่าเป็นภาษาที่ตนเองรู้จักจะตีความหรือแปลความหมายของเสียงที่ได้ยินนั้นออกมา

5. เข้าใจ (understanding) เมื่อตีความได้แล้วผู้ฟังก็ย่อมจะเกิดความเข้าใจสารนั้นโดยอาศัยความคิดและประสบการณ์เดิมของผู้ฟัง ถ้ามีประสบการณ์มากเกี่ยวกับสารที่ได้ฟังจะเข้าใจได้ง่ายและรวดเร็วแต่ถ้ามีประสบการณ์น้อยจะเข้าใจได้ยากต้องอาศัยเวลาคิดหรือหาข้อมูลเพิ่มเติม

6. เชื่อ (believing) การที่ผู้ฟังจะตัดสินใจว่าสิ่งที่ได้ยินมานั้นยอมรับและเชื่อถือได้หรือไม่หรือเป็นความจริงเพียงใดย่อมต้องอาศัยความคิดความรู้และประสบการณ์เดิมเป็นเครื่องช่วยในการพิจารณา

การที่ผู้ฟังมีความสามารถทางความเข้าใจการฟังมากน้อยเพียงไร ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสำคัญหลายประการ ซึ่งมีผู้กล่าวถึงไว้ ดังนี้

จอห์น ดี แสตมเมอร์ (Stammer, 1977) กล่าวถึงการฟังว่า มีส่วนประกอบอยู่ 3 ประการคือ

1. การได้ยินเสียง (Hearing) เป็นการกระทำที่ไม่ตั้งใจ บางครั้งก็ไม่มี ความหมาย เช่น เสียงแตรรถยนต์ เสียงคุย เป็นต้น

2. การฟัง (Listening) เป็นการกระทำอย่างตั้งใจ สามารถที่จะจับความหมายของสิ่งที่ได้ฟังนั้นได้

3. การตีความ (Auditing) เป็นการฟังเพื่อเข้าใจความหมาย ผู้ฟังต้องมีความรู้หรือประสบการณ์เดิมมาช่วย จึงจะเข้าใจความหมาย

วิลกาเอ็ม ริเวอร์ส (River, 1980) ได้แสดงทัศนะว่า การฟังเป็นทักษะที่สร้าง ความหมาย (Creative Skill) กล่าวคือ เมื่อได้ยินเสียงผู้ฟังจะอาศัยคำการเรียงลำดับคำ และน้ำเสียงที่ได้ยินมาสร้าง ความหมาย การสร้าง ความหมายนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. การชี้แนะทางภาษาศาสตร์ หมายถึง สิ่งที่ผู้ฟังได้ฟังผ่านหู ทั้งสำเนียงคำพูดและการจัดเรียงคำออกมาเป็นคำพูด ผู้ฟังไม่จำเป็นต้องฟังสิ่งที่ผู้พูดพูดออกมาทั้งหมด แต่ผู้ฟังจะสามารถสร้างข้อความที่ตามมาได้หมดจากคำพูดในตอนต้น

2. ความสัมพันธ์ในการพูดที่มีผลต่อการรับฟังของผู้ฟัง คือความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่ผู้ฟังได้ยินสิ่งที่ได้ถูกนำมาพูด และสิ่งที่ผู้ฟังคาดว่าจะได้ยินต่อไป

3. ความเข้าใจข่าวสารของผู้ฟัง ขึ้นอยู่กับความตั้งใจของผู้พูด ทักษะคิด และจุดมุ่งหมายของการพูด ผู้ฟังอาจยึดตัวชี้แนะทางเสียง (Sound Signal) ของผู้พูดตีความหมาย ซึ่งจะทำให้ความหมายของสิ่งที่ได้ยิน แตกต่างกันไปตามสถานการณ์

สรุปในส่วนเบื้องต้นนี้ว่า “การฟังเป็นทักษะที่สามารถฝึกฝนให้เลือกรับในสิ่งที่บวกรหรือ ลบก็ได้ เพราะการฟังอยู่ที่ตัวบุคคล บังคับกันไม่ได้ การฟังกับการได้ยินจึงมีความแตกต่างกัน การฟังต้องมีการประมวลความคิดให้เข้าใจ และสามารถตอบสนองความรู้สึกนึกคิดได้ ในส่วน “ศิลปะการฟัง” ที่ผู้เขียนพยายามเล่าเรื่องราวประกอบมากมาย คงหมายถึงการรับรู้เรื่องราวดี ๆ ที่เกิดจากการฟัง โดยการได้ฝึกฝนตน จนสามารถฟังทุกเรื่องอย่างมีสติ จนเกิดวิจารณ์ญาณได้” ผู้เขียนจึงยกตัวอย่างการฟังแยกออกเป็นรูปภาพเพื่อเข้าใจง่ายดังนี้

	การได้ยิน	ได้ยินเสียง
ระดับของการฟัง	การฟังโดยปกติ	รับรู้
		เข้าใจ
ระดับของการฟัง	การฟังอย่างมีวิจารณ์ญาณ	วิเคราะห์
		ใคร่ครวญ
		วินิจฉัย
		ประเมินค่า
		ใช้ประโยชน์
ระดับของการฟัง	การฟังฟังอย่างลึกซึ้ง	สมาธิแน่วแน่
		มีมิติมิติ
		ฟังด้วยหัวใจ

ภาพที่ 1 ระดับของการฟัง
ที่มา: จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ (2543)

พระพุทธศาสนากับการฟัง

ก่อนที่พระพุทธเจ้าจะเสด็จดับขันธปรินิพพาน พระองค์ได้ฝากหลักการให้พระสาวก/พุทธบริษัทได้ปฏิบัติต่อพระองค์คือ ให้พระธรรมและพระวินัยเป็นตัวแทนพระองค์ ให้พระสาวกยึดถือเป็นหลักสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน การเผยแพร่คำสอนของพระพุทธเจ้านั้น พระองค์ได้ทรงกระทำมาเป็นเวลา 45 พรรษา ถ้าเป็นคนที่ถือว่าครึ่งค่อนชีวิต โดยไม่ได้ทรงย่อหย่อนทั้งเผยแพร่ให้แก่มนุษย์เทวดาและสัตว์ดิรัจฉาน ทุกเพศ ทุกวัย ทุกวรรณะ โดยไม่เลือกว่า “ใครจนใครรวย” “ใครสูงใครต่ำ” แต่ทรงเลือกผู้ “ฟัง” ที่จะสามารถบรรลุธรรมที่พระองค์ทรงสอนได้ เพราะพระองค์เล็งเห็นถึงหลักของประโยชน์สูงสุด คือ การพ้นทุกข์ และการประกาศพระศาสนา ซึ่งการเผยแพร่พระองค์นั้นต่างกรรม ต่างวาระ มีความแตกต่างกันออกไป ต้องประเมินสาวกหรือผู้ฟังที่ตรัสรู้ตามด้วย เพราะประกอบด้วยพระมหากรุณาธิคุณที่มากล้น กลยุทธ์ในการเผยแผ่คำสอนไปยังสาวก เป็นการใช้พระองค์เองในการเทศนาหรือ การบอกธรรม เป็นวิธีที่พระองค์ได้ทรงทำตามโดยตลอด แต่จะทรงเลือกผู้ใดใครจะเป็นผู้รับฟังแล้วสามารถที่จะบรรลุธรรมได้ซึ่ง หลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ก็คือหลักที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการเผยแผ่ ได้แก่ หลัก 3 ประการ คือ หลักประโยชน์ หมายถึง ทรงยึดประโยชน์และความสุขของมหาชนเป็นที่ตั้ง, หลักไตรสิกขา คือ หลักอภิสัทธินสิกขา อภิจิตตสิกขา อภิปญญาสิกขา ซึ่งเป็นตัวจักรสำคัญในการนำไปสู่พัฒนาการทางพฤติกรรมของมนุษย์ และ หลักตระหนักถึงศักยภาพของมนุษย์ คือ ทรงเล็งเห็นว่ามนุษย์เป็นผู้ที่สามารถฝึกได้ สามารถที่จะรู้ตามได้

พระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีการเทศนาเพื่อสร้างพระสาวก เมื่อพระสาวกบารมีแก่กล้าแล้วได้รับการฟังพระธรรมเทศนาจากพระพุทธเจ้า ก็สามารถเข้าถึงธรรมที่สูงขึ้นไปได้ ต้องเข้าใจก่อนว่า คำว่า “สาวก” ในทางพระพุทธศาสนานั้น หมายถึง ผู้ฟัง, ผู้สดับ, ผู้ฟังคำสอน, ศิษย์ ฟังโดยตั้งใจฟังแล้วไตร่ตรองอย่างลึกซึ้ง หรือ เรียกว่าฟังโดยโยนิโสมนสิการ หรือ ฟังด้วยความเคารพในพระพุทธเจ้าจนสามารถบรรลุคุณธรรมพิเศษในยุคที่พระพุทธเจ้าประกาศพระศาสนาที่ต้องอยู่ท่ามกลางศาสนาอื่น ๆ ที่มีแนวคิดดั้งเดิมเชื่อในต้นไม้ ๘ ปีศาจ เป็นต้นผู้เขียนขอยกตัวอย่างเรื่องราวในสมัยพุทธกาล (ย้อนไป 2,600 ปีที่ผ่านมา) พอที่ให้อ่านเข้าใจในการฟังที่เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น

(1) **พระวัฏกสิเถระ** (ช.อป. (ไทย), 33/2/1) เป็นผู้ยึดติด (ชอบเป็นพิเศษ) ในการดูรูปพระพุทธเจ้า เพราะพระพุทธองค์เป็นผู้มีผิวพรรณผ่องใส ประวัติโดยย่อของพระวัฏกสิท่านเกิดในสกุลพราหมณ์ในกรุงสาวัตถี ครั้นเมื่อเจริญวัยแล้ว ได้เล่าเรียนไตรเพทจนจบในศิลปศาสตร์ของพวกพราหมณ์ทั้งหมด วันหนึ่งท่านเห็นพระศาสดาแวดล้อมด้วยพระภิกษุสงฆ์ เสด็จจาริกอยู่ในกรุงสาวัตถี ก็หลงในพระรูปของพระบรมศาสดา ท่านคิดว่าถ้าอยู่แต่

ในบ้าน ก็จะได้ไม่เห็นพระศาสดาได้บ่อย ๆ เท่าที่ต้องการ เมื่อคิดดังนั้นแล้ว จึงได้ออกบวชในสำนักของพระศาสดา และเมื่อบวชแล้ว ด้วยความที่ประสงค์จะเห็นพระรูปของพระบรมศาสดาอยู่ตลอดเวลา จึงยอมละหน้าที่และกิจวัตรทั้งหลาย มีการสวดมนต์และมนสิการในพระกัมมัฏฐานเป็นต้นเสีย ไปเฝ้าอยู่แต่พระผู้มีพระภาคเจ้าอย่างเดียวเท่านั้น เว้นเฉพาะเวลาขบฉัน และเวลากระทำสรีริกงานั้น ส่วนเวลาที่เหลือ ก็จะไปยืนอยู่ในที่ที่สามารถจะเห็นพระทศพลได้ พระพุทธเจ้าจึงทรงตรัสสอนโดยคำที่อาจจะรุนแรง(เสมือนหนึ่งขับไล่ให้ออกจากวัด)จนทำให้ท่านวักกิเสียใจว่า

“ดูก่อนวักกิจะมีประโยชน์อะไร ด้วยการใช้เธอต้องมาคร่ำครวญอันเปื่อยเน่านี้วักกิเอ๋ย ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นชื่อว่าเห็นเราผู้ใดเห็นเรา ผู้นั้นชื่อว่าเห็นธรรมวักกิ เห็นธรรมจึงจะชื่อว่าเห็นเรา”

จากนั้น พระวักกิก็เสียใจเป็นอย่างมากที่ผู้ที่ตนศรัทธาอย่างมาก คือ (พระพุทธเจ้า) ใช้ถ้อยคำกับตนรุนแรงจึงคิดจะฆ่าตัวตายด้วยการกระโดดจากภูเขาสิขณภูมิจนพระศาสดาทรงทราบความเป็นไปนั้นของเธอแล้ว ทรงดำริว่า ภิกษุนี้ถ้าไม่ได้รับการปลอบโยนจากเรา ก็จะทำให้อุปนิสัยแห่งมรรคและผลที่มีอยู่เต็มแล้วนี้พินาศไป ดังนี้แล้ว ทรงจึงทรงเปล่งรัศมีไปแสดงพระองค์ให้ปรากฏอยู่เบื้องหน้าแห่งผาสูงนั้น แล้วตรัสพระคาถาว่า:

“มาเถิด วักกิ เธออย่ากลัว จงแลดูพระตถาคตเราจักยกเธอขึ้น เหมือนบุคคลพุงข้างตัวจมในเปือกตมขึ้นฉะนั้นมาเถิด วักกิ เธออย่ากลัว จงแลดูพระตถาคตเราจักยกเธอขึ้น เหมือนบุคคลที่ช่วยพระจันทร์ที่ถูกราหูจับฉะนั้น”

หลังจากที่ได้เห็นพระพุทธเจ้าและได้ฟังพระดำรัสของพระพุทธเจ้าพระวักกิก็ได้สติ และที่สำคัญได้พิจารณาคำที่พระพุทธเจ้าได้ตรัส กล่าวได้ว่า ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับท่าน มาจาก “การฟัง” เมื่อฟังอย่างมีสติท่านก็ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ในพระพุทธศาสนา นี่เป็นเรื่องที่ 1 ที่เป็นตัวอย่างของการฟังอย่างมีสติและลึกซึ้ง

(2) **พลิกชีวิตได้ด้วยการฟังธรรม** คือ พระเถรีปฎาจารา ซึ่งคำว่า ปฎาจารา แปลว่า ผู้มีความประพฤติที่กลับได้ อาจหมายถึงว่า “คิดได้ กลับตัว ตั้งสติได้” เพราะว่าคนในปัจจุบันขาดสติเพราะโลกมันหมุนไว ต้องปรับตัวให้ทันกับโลก อาจจะกล่าวได้ว่า “ไม่เห็นทุกข์ไม่เห็นธรรมคือ สัจจะความจริง เข้าทำนองที่ว่า “เสียใจ” ในตอนที่ผิด”คิดได้” ในตอนที่สาย”คิดถึง” ในตอนที่เสียไป”เสียตาย” ในตอนที่จากลา

!!นางปฎาจารา คือ เป็นคนรวยในย่านนั้น เป็นลูกเศรษฐี พ่อกับแม่หวังจะให้ลูกแต่งงานกับคนที่มีฐานะเสมอกัน แต่นางปฎาจารานั้น กลับไม่ชอบชายที่พ่อแม่อยากให้

แต่ง(คลุมถุงชน)แต่ดันไปชอบกับคนใช้ เข้าทำนองที่ว่า “ความรักทำให้คนตาบอด” นางปฎิภาจราจึงได้หลบหนีพ่อแม่ไปกีดกันเกลือกินกับหนุ่มคนใช้นั้นจนตั้งครรภ์ เมื่อเดินทางไปเกิดปวดท้องจะคลอดลูกกลางทาง ในขณะที่นั้นมีพายุเข้า จึงหาที่พักกัน ในขณะที่สามีนางกำลังจะง้างเพื่อหาที่พักให้นาง เกิดมีงูกัดสามีของนางจนตายในขณะที่ลูกก็ลืมตามาดูโลกพอดี เป็นอันว่า “เป็นการเสียใจครั้งที่ สามีตาย”

ต่อมานางก็อุ้มลูกสองจนจะไปหาพ่อแม่ แต่ต้องเดินข้ามแม่น้ำจิวดีที่มีความสูงประมาณอกนางเห็นแม่น้ำจิวดี เต็มเปี่ยมด้วยน้ำสูงประมาณเพียงหน้าอก เพราะฝนตกตลอดคืนยังรุ่ง นางไม่อาจลงน้ำพร้อมด้วยทารกทั้ง 2 คนได้ เพราะตนมีความรู้อ่อน จึงให้บุตรคนใหญ่รออยู่ที่ฝั่งนี้ แล้วอุ้มบุตรคนเล็กข้ามแม่น้ำไปที่ฝั่งโน้น ปลอดภัยไม่วิวให้บุตรนอนแล้วคิดว่าจะข้ามรับบุตรคนโต แต่ใจของก็ไม่อาจจะละความเป็นห่วงบุตรอ่อนได้ กลับแลดูแล้ว ๆ เล่า ๆ เดินไป.

ครั้นในเวลาทีนางถึงกลางแม่น้ำ เขี้ยวตัวหนึ่งก็เห็นลูกคนเล็กซึ่งมีผิวแดงตั้งขึ้นเนือนอนอยู่ จึงโฉบลงมาจากอากาศ ด้วยสำคัญว่าเป็นขึ้นเนือ

นางเห็นมันโฉบลงเพื่อต้องการบุตร จึงยกมือทั้งสองขึ้น ร้องไล่ด้วยเสียงอันดัง 3 ครั้งว่า “สุ สุ” เขี้ยวไม่ได้ยินเสียงนั้นเลยเพราะไกลกัน จึงเฉี่ยวเด็กบินขึ้นสู่เวหาสไปแล้ว. ส่วนบุตรผู้ยืนอยู่ที่ฝั่งนี้ เห็นมารดายกมือทั้งสองขึ้น ร้องเสียงดังท่ามกลางแม่น้ำ จึงกระโดดลงแม่น้ำโดยเร็วด้วยสำคัญว่ามารดาเรียกจึงถูกกระแสน้ำพัดหายไป เขี้ยวเฉี่ยวเด็กก่อนของนางไป บุตรคนโตก็ถูกน้ำพัดไป ด้วยประการฉะนี้ “เป็นการเสียใจครั้งที่ 2 ที่ลูกตาย”

“เคราะห์ซ้ำกรรมซัด” นางกำลังเดินทางจะกลับบ้าน เพราะคิดถึงพ่อแม่และพี่ชาย เดินไปมีมือหนึ่งก็ปาดน้ำตาร้องไห้ไป จนมาถึงระหว่างทางก็ไปเจอผู้คน เขาจึงถามนางว่า “จะไปไหน” นางก็ตอบว่าจะไปบ้านหลังโน้น เข้าจึงถามว่า ทราบข่าวการตายของคนบ้านหลังนั้นไหม เมื่อถามไปถามมาจึงทราบว่า ทุกคนในบ้านรำพันบ่นเพื่อเซชวนไปว่า:-

“บุตร 2 คน ตายเสียแล้ว สามีของเราก็ตายเสียที่ทางเปลี่ยว มารดาบิดา และพี่ชายก็ถูกเผา

บนเชิงตะกอนเดียวกัน.”

จนมาถึงพระเชตะวันเข้ามาในศาลาคนก็วิ่งจับเพราะนางไม่ใส่เสื้อผ้า จากนั้นก็มีคนช่วยให้นางใส่เสื้อผ้า พระพุทธเจ้าได้ตรัสคำที่ทำให้นางเบาใจได้ว่า “อย่าคิดเลย ปฎิภาจรา...., “ดูก่อนน้องหญิง น้ำในสมุทรทั้ง 4 มีประมานน้อย น้ำตาของคนผู้อันทุกข์ถูกต้องแล้ว เศร้าโศก ไม่ใช่น้อย มากกว่าน้ำในมหาสมุทรนั้น เหตุไร เธอจึงประมาทอยู่เล่า? แม่น้อง.”(เถรี.อ. 2/4/184-197., ขุ.อป.(บาลี) 9/592 – 597) ฝ่ายนางปฎิภาจรานั้นได้ความเบาใจปล่อยวางและได้ฟังธรรมจนเป็นโสดาบันแล้ว ทูลขอบรรพชากะพระศาสดา พระ

ศาสตราจารย์ทรงส่งนางไปยังสำนักของพวกภิกษุณีให้บรรพชาแล้ว. นางได้อุปสมบทแล้วปรากฏชื่อว่า “**ปฎาจารา**” เพราะนางกลับความประพจน์ได้.

วันหนึ่ง นางกำลังเอาหม้อตักน้ำล้างเท้า เทน้ำลง. น้ำนั้นไหลไปหน่อยหนึ่งแล้วก็ขาด. ครั้งที่ 2 น้ำที่นางเทลง ได้ไหลไปไกลกว่านั้น. ครั้งที่ 3 น้ำที่เทลง ได้ไหลไปไกลกว่าแม่น้ำนั้น ด้วยประการฉะนี้. นางถือเอาน้ำนั้นนั่นแลเป็นอารมณ์ กำหนดด้วยทั้ง 3 แล้ว คิดว่า

“สัตว์เหล่านี้ ตายเสียในปฐมวัยก็มี เหมือนน้ำที่เราเทลงครั้งแรก ตายเสียในมัชฌิมวัยก็มี เหมือนน้ำที่เราเทลงครั้งที่ 2 ไหลไปไกลกว่านั้นตายเสียในปัจฉิมวัยก็มี เหมือนน้ำที่เราเทลงครั้งที่ 3 ไหลไปไกลแม่น้ำนั้น.”

พระพุทธเจ้าประทับในพระคันธกุฎี ทรงแผ่พระรัศมีไป เป็นดั่งประทับยืนตรัสอยู่เฉพาะหน้าของนาง ตรัสว่า

“**ก็ผู้ใด ไม่เห็นความเกิดขึ้นและความเสื่อมอยู่เพียงเป็นอยู่ 100 ปี ความ เป็นอยู่วันเดียวของผู้เห็นความเกิดและความเสื่อม ประเสริฐกว่าความ เป็นอยู่ของผู้นั้น.**” (เถรี.อ. 2/4/184-197., ขุ.อป.(บาลี) 9/592 – 597)

อาศัย “**การฟังธรรม**” จากพระพุทธเจ้านางครั้นบวชแล้ว ไม่นานนักก็บรรลุนิพพาน รเรียนพุทธวจนะ ท่านเป็นผู้ชำระชานาญในวินัยปิฎกภายหลัง พระศาสดาประทับนั่ง ณ พระเชตวันวิหาร เมื่อทรงสถาปนาเหล่าภิกษุณีไว้ในตำแหน่งต่าง ๆ ตามลำดับ จึงทรงสถาปนาพระปฎาจาราเถรีไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะเป็นเลิศกว่าพวกภิกษุณีสาวิกาผู้ทรงวินัย คือ ศิลเครงครัด

ผลงานของพระปฎาจาราเถรีพระปฎาจาราเถรี ท่านมีเมตตาและได้อนุเคราะห์แก่สตรีหลายท่าน ภายหลังสตรีเหล่านั้น ได้มาบวชเป็นภิกษุณี และท่านได้สอนและเตือนสติแก่สตรี ด้วยท่านเป็นผู้ทรงพระวินัยและฉลาดในคาถาธรรม ทำให้สตรีหลายท่าน เช่น อุตตธาเถรี จันทาเถรี ปัญจสมัตตาเถรี เป็นต้น ฯลฯ ได้บรรลุนิพพานพร้อมด้วยพระอรหันต์และแนะนำสอนสตรี 500 คน ให้เกิดความสังเวชใจจึงพากันบวชในสำนักของพระเถรี ครั้นบวชแล้ว บำเพ็ญวิปัสสนากัมมัฏฐาน ไม่นานนักก็ตั้งอยู่ในพระอรหันต์พร้อมด้วยปฏิสัมภิทา 4 (เถรี.อ. 2/4/184-197., ขุ.อป.(บาลี) 9/592 – 597) นอกจากตนเองจะสามารถได้ประโยชน์จากการเป็นผู้ฟังที่ดีแล้ว ยังสามารถสร้างบารมีเพื่อบรรลุนิพพานด้วย “**การฟัง**” อีกด้วยซึ่งผู้เขียนได้ยกพอเป็นตัวอย่าง 2 เรื่องพอเข้าใจในส่วนการฟังอย่างมีวิจรรณญาณ คือ มีสตินั่นเอง

สรุปในส่วนการฟังในทางพระพุทธศาสนาประกอบด้วยโยนิโสมนสิการ คือการใช้ความคิดอย่างคู่วิธีหรือการทำใจโดยแยบคายมองสิ่งทั้งหลายด้วยความคิดพิจารณาสืบค้นถึงต้นเค้าหาเหตุผลตลอดเรื่องวิเคราะห์สภาวะและตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยการฟัง

ในพุทธศาสนามีหลักธรรมที่เป็นองค์ประกอบในข้อใดที่สำคัญและสามารถนำมาใช้ใน ชีวิตประจำวันของเราคือ การมีสติ เป็นตัวควบคุมการฟังทั้งหมดหรือเรียกว่าโยนิโส มนสิการก็ได้ ทำให้การฟังนั้นได้สาระระดับกายภาพและระดับจิตใจของเรื่องและของ บุคคลผู้พูดนอกจากนี้การฟังและสติอย่างตั้งใจจะนำมาสู่ปัญญาดังพุทธภาษิตที่ว่า **สุสุสุ สลฺลเต ปญฺญํ** แปลว่า ฟังด้วยดีย่อมได้ปัญญา ซึ่งการสิ่งที่ทำให้เกิดปัญญาหากมีหลักมีสมาธิ เสริมไม่ว่าจะเป็นอิทธิบาทและหลักนิติธรรมที่มุ่งพัฒนาการฟังให้สัมฤทธิ์ผลหลักคตินิยามที่ คอยกระตุ้นเตือนให้ผู้ฟังปราศจากความมึนคตก็ชอบหรือไม่ชอบเรื่องที่ฟังและพูดแต่ให้ฟัง ตลอดเรื่องจนจบกระบวนการของศาลที่กำลังฟังจะทำให้การฟังประสบความสำเร็จโดยไม่ ด่วนสรุปซึ่งหลักโยนิโสมนสิการซึ่งเป็นตัวการทำหน้าที่ทางปัญญาให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และเป็นธรรมที่ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกวิธีและถูกต้องเวลาปลูกเวลาจะช่วยให้ สื่อบรรณในชีวิตประจำวันมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลช่วยพัฒนาสังคมให้เกิดความสงบสุข ร่วมเย็นได้

ตารางที่ 1 แสดงกระบวนการของการฟัง

ผู้ส่งสาร	สาร	สื่อ	ผู้รับสาร	โยนิโสมนสิการ
(โปรดใส่ใจ : เสียงจากคนอื่น) - ผู้พูด (เสียงที่ได้ ยิน) - สุข - ทุกข์ - อารมณ์	- เสียง/เรื่องราว - ดี - ไม่ดี - กลาง	- การสื่อสาร - นินทา - สรรเสริญ, - กลาง ๆ	- ประจักษ์ - ไม่ประจักษ์ - มีประสบการณ์ชีวิต - ไม่มีประสบการณ์ชีวิต	- สติ - ตั้งสติ - โลกีย์ปัญญา - โลกุตตรปัญญา (ฟังให้เข้าใจ, ไตร่ตรองให้เกิด ประโยชน์)

สุนทรียสนทนา : ศิลปะการสื่อสารเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

อีกประการหนึ่ง “การฟัง” ในทางพระพุทธศาสนานั้นได้กล่าวถึงหลักของการ พิสูจน์หรือหลักการที่ทำให้เชื่อได้ด้วยการพิสูจน์ด้วยหลักกาลามสูตรซึ่งมีความหมายที่เนื่อง ด้วยการฟังที่จำเป็นต้องประกอบด้วยวิจยญาณซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ เพราะจะคำ กล่าวที่ว่า “ฟังไม่ได้ศัพท์ จับเอาไปกระเดียด” หรือ “รู้จักฟังหูไว้หู” เป็นสำนวนไทยเมื่อ เราอยู่ในสังคมที่ต้องใช้การสื่อสารสิ่งสำคัญก็ต้องรู้จักการฟังเสียก่อนซึ่งหากสังเกตวิถีการ ดำเนินชีวิตประจำวันของคนไทยจะพบว่าเราสอนการให้รู้จักฟังอย่างมีวิจยญาณอยู่ เสมอเห็นได้จากสำนวนเกี่ยวกับการฟังอยู่หลายสำนวน เช่นสำนวนที่เตือนกันว่า “ฟังหูไว้ หู” ซึ่งหมายถึงรับฟังไว้แต่ไม่เชื่อทั้งหมดให้เผื่อใจไว้บ้าง เช่น เมื่อเราได้รับฟังเรื่องราวไม่ดี ของคนอื่นเราไม่ควรเชื่อในทันทีควรตรวจสอบและพิจารณาไตร่ตรองให้แน่ชัดก่อนเป็นต้น

ในการทำงานเดียวกันมีสำนวนเกี่ยวกับการฟังอีกครั้งหนึ่งที่ว่า “ฟังความข้างเดียว” หมายถึง เชื่อถือแต่ฝ่ายเดียวโดยไม่ผ่านความอีกฝ่ายหนึ่ง สำนวนนี้เป็นการฟังข้อมูลเพียงด้านเดียว เท่านั้นถือว่ายังไม่พอเพียงซึ่งมุ่งเตือนให้ระมัดระวังไม่ให้เชื่อง่าย ต้องยับยั้งชั่งใจหาข้อมูลอื่น ๆ หรือสอบถามข้อมูลในแง่มุมอื่นมาพิจารณาใต้ตรงอย่างรอบด้านมีความคิดอย่าง ยุติธรรมหรือสำนวนที่เตือนให้เห็นผลเสียของการฟังอย่างไม่เข้าใจหรือไม่รู้เรื่องเช่น “ฟัง ไม่ได้ศัพท์จับไปกระเดียด” หมายถึงฟังไม่ได้ความแจ่มชัดแล้วเอาไปพูดต่อหรือทำผิด ๆ พลาดๆ กล่าวคือคือเป็นการฟังอย่างลวก ๆ โดยไม่รู้ชัดยังไม่เข้าใจสารที่ฟังให้ถ่องแท้แต่นำ ข้อมูลที่ทางนั้นไปคิดไปทำหรือไปต่ออย่างผิด ๆ ซึ่งอาจก่อให้เกิดโทษเสียหายได้

กาลามสูตรกัณขานิยฐาน 10 หมายถึง วิธีปฏิบัติในเรื่องที่ควรสงสัย หรือหลักความ เชื่อ ที่ตรัสไว้ในกาลามสูตร (พระธรรมปิฎก, 2546)

“อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการฟังตามกันมา (มา अनुसฺสเวน)

อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการถือสืบ ๆ กันมา (มา प्रमुปราย)

อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการเล่าลือ (มา อิติกราย)

อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการอ้างตำรา หรือคัมภีร์ (มา ปิฎกสมฺปทาเนน)

อย่าปลงใจเชื่อ เพราะตรรกะ (มา ตกฺกเหตุ)

อย่าปลงใจเชื่อ เพราะอนุমান (มา นยเหตุ)

อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการคิดตรองตามแนวเหตุผล (มา อาการปริวิตกฺเคน)

อย่าปลงใจเชื่อ เพราะเข้าได้กับทฤษฎีที่พินิจไว้แล้ว (มา ทิฎฐินิขฺมานกฺขนฺติยา)

อย่าปลงใจเชื่อ เพราะมองเห็นรูปลักษณะน่าจะเป็นไปได้ (มา ภพฺพรูปตยา)

อย่าปลงใจเชื่อ เพราะนับถือว่า ท่านสมณะนี้เป็นครูของเรา (มา สมโณ โน ครูติ)”

ต่อเมื่อใด รู้เข้าใจด้วยตนว่า ธรรมเหล่านั้น เป็นอกุศล เป็นกุศล มีโทษ ไม่มีโทษ เป็นต้นแล้ว จึงควรละหรือถือปฏิบัติตามนั้น

ในทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึง “การฟังไว้ค่อนข้างมาก” เมื่อกล่าวถึงการฟัง แบบสุนทรียสนทนา จากผู้เขียนมีความหมายค่อนข้างมีลักษณะที่กว้างออกไป คือ สุนทรีย สนทนา หรือ Dialogue เป็นกระบวนการการพัฒนาร่วมกันของกลุ่มบุคคลโดยเป็นการ แลกเปลี่ยนถ่ายทอดความรู้ที่อยู่ด้านในตัวบุคคลความรู้ที่เจือปนไปด้วยประสบการณ์ ความรู้สึกความคิดที่ผสมในกระบวนการสื่อสารนั้นหากใช้หลักสุนทรียสนทนาจะต้องมี การปฏิบัติตนคือ ต้องไม่ให้ความสนใจเฉพาะสิ่งที่ได้ยินได้ฟังเพียงอย่างเดียวเท่านั้นแต่ต้อง ทำหน้าที่เป็นผู้สังเกตอารมณ์ความรู้สึกของตนในขณะที่ได้ยินได้ฟังสิ่งเหล่านั้นด้วยเพราะ ขณะที่ฟังนั้นเรามักจะสร้างหรือแสดงความรู้สึกบางอย่างตามไปด้วยเช่น เคลิบเคลิ้ม ชื่นชม ขำขัน รำคาญ หมั่นไส้ เพือหน่าย ฯลฯและความรู้สึกเหล่านี้คือที่มาของ “อคติ” ซึ่งเรา

จะต้องตามให้ทันด้วยการฟังอย่างลึกซึ้งซึ่งสงบระงับการตามความรู้สึกให้เท่าทันจึงเป็นการป้องกันและสติและการสงบระงับคือการสร้างปัญญาที่เกิดจากการฟังเมื่อคิดว่าสามารถจัดการกับความรู้สึกตัวเองได้ก็สามารถเริ่มคุยและสนทนาเพื่อคิดร่วมกัน

สรุปว่า หลักการฟังอย่างลึกซึ้งในพระพุทธศาสนา เป็นการฟังอย่างตั้งใจ ฟังอย่างแบบคายโดยปราศจากอคติ ให้ความเคารพ ซึ่งกันและกัน และไม่ด่วนสรุปว่าผิดหรือถูก ซึ่งผู้วิจัยมีมุมมองที่สังเกตได้ว่า กระบวนการฟัง อย่างลึกซึ้งในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน กล่าวคือ ปัจจัย ภายนอก ได้แก่ การฟังที่เกิดจากการสัมผัสระหว่างผู้รับสารกับผู้ส่งสาร ซึ่งปัจจัยภายนอก เรียกว่า ปรโตโฆสะ และปัจจัยภายใน ได้แก่ การฟังในแง่ของความคิด ความรู้สึก คุณค่า ที่ เกิดขึ้นภายในตนเอง ซึ่งปัจจัยภายใน เรียกว่า โยนิโสมนสิการ ซึ่งในหลักธรรมของ พระพุทธศาสนาได้กล่าวว่า ปรโตโฆสะ กับ โยนิโสมนสิการ เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดสัมมาทิฏฐิ คือ มีปัญญาอันเห็นชอบ ทางเกิดแห่งแนวความคิดที่ถูกต้อง ดังที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ ในมหาเวทลลสูตรว่า “ปัจจัยให้เกิดสัมมาทิฏฐิ มี 2 ประการคือ (1) ปรโตโฆสะ (การได้สดับ จากบุคคลอื่น) (2) โยนิโสมนสิการ (การมนสิการ โดยแบบคาย) ปัจจัยให้เกิดสัมมาทิฏฐิ มี 2 ประการนี้แล (ม.ม. (บาลี) 12/452/403, ม.ม. (ไทย) 12/452/491)

สรุป

ทักษะ “การฟัง” เป็นสิ่งที่สำคัญมากในกระบวนการสื่อสารดังกล่าวสอนในการสื่อสารที่เรียกกันว่า “หัวใจนักปราชญ์” ประกอบด้วยคำย่อว่า สุ จิ ปุ ลิ ซึ่ง สุ คือ สุตะ หมายถึงการฟัง จิ คือ จินตะ หมายถึงการไตร่ตรอง ปุ คือ ปุจฉา หมายถึง สอบถาม ลิ คือ ลิขิต หมายถึงการจดบันทึก ซึ่งสุตะ คือการฟังเป็นหลักข้อแรกของหัวใจนักปราชญ์การแสดงให้เห็นว่าการฟังเป็นทักษะสำคัญอันดับต้นที่บุคคลควรฝึกฝนพัฒนา กล่าวคือบุคคลใดต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองทั้งด้านความรู้และด้านสังคมให้เข้าสู่ความเป็นปราชญ์ได้นั้นจะต้องเริ่มจากการพัฒนาการฟังให้ดียิ่งขึ้นก่อน

หลักการฟังอย่างลึกซึ้งในพระพุทธศาสนา เป็นการฟังอย่างตั้งใจ ฟังอย่างแบบคายโดยปราศจากอคติ ให้ความเคารพ ซึ่งกันและกัน และไม่ด่วนสรุปว่าผิดหรือถูก ซึ่งผู้วิจัยมีมุมมองที่สังเกตได้ว่า กระบวนการฟัง อย่างลึกซึ้งในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน กล่าวคือ ปัจจัย ภายนอก ได้แก่ การฟังที่เกิดจากการสัมผัสระหว่างผู้รับสารกับผู้ส่งสาร ซึ่งปัจจัยภายนอก เรียกว่า ปรโตโฆสะ และปัจจัยภายใน ได้แก่ การฟังในแง่ของความคิด ความรู้สึก คุณค่า ที่ เกิดขึ้นภายในตนเอง ซึ่งปัจจัยภายใน เรียกว่า โยนิโสมนสิการ ซึ่งในสมัยพุทธกาล พระสาวก สาวิกาของพระพุทธเจ้า เช่น องคุลี

มาล ปาณาจารย์ พระสารีบุตร พระยสะ ครั้งพุทธกาล เป็นนักฟัง ฟังอย่างตั้งใจ ฟังแบบคิด ต่อ คิดตาม แยกแยะ และวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ นำไปสู่การสะท้อนคิด รู้ตาม รู้ธรรม เข้าใจและไปสู่เป้าหมายเป็นอุดมคติในพระพุทธศาสนาการฟังจึงเป็น "คุณสมบัติ" หรือวิธีการแสวงหาความรู้ อย่างหนึ่ง และเป็นวิถีของนักปราชญ์ เป็นคุณธรรมเบื้องต้นของปราชญ์ "สุตะ" การฟัง รวมทั้งเป็นวิธีการทำบุญ ที่ว่าด้วย "สัทธมเทศนามัย" วิธีการแสวงหาความรู้ จัดเป็นบุญอย่างหนึ่งในพระพุทธศาสนา

หนังสือศิลปะการฟังเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของ “กาญจนา ต้นโพธิ์” ซึ่งเป็นนักวิชาการที่มีความรู้ความสามารถมีความเชี่ยวชาญภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ภาษาไทยธุรกิจ การใช้ภาษาไทย พัฒนาการภาษาไทย การพูดในที่สาธารณะ ภาษาศาสตร์เบื้องต้น เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านในเรื่องการฟัง เพราะทักษะการฟังเป็นทักษะทางภาษาที่สำคัญมากทักษะหนึ่ง หนังสือเล่มนี้ได้ตอบโจทย์สำหรับผู้สนใจใฝ่รู้ในการฟังพอสมควร แต่ต้องประกอบด้วยปัจจัยอื่นที่เป็นหัวใจนักปราชญ์เช่น คิด ถาม เขียน และประกอบกับการนำหลักทางพระพุทธศาสนามาใช้ก็จะเกิดประโยชน์อย่างมาก

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา ต้นโพธิ์. (2563). *ศิลปะการฟังเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ. (2543). *ภาษากับการสื่อสาร (ฉบับปรับปรุง)* (พิมพ์ครั้งที่ 6). นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ดวงรัตน์ คูหเจริญ. (2558). *ศิลปะการรับสาร*. กรุงเทพฯ : ซี.เอ็ม.เอส.พิมพ์ดีดจิดอล.
- ปรียา หิรัญประดิษฐ์. (2530). *การใช้ภาษาไทยในวงราชการ*. กรุงเทพฯ : บริษัทบพิศการพิมพ์ จำกัด.
- พระธรรมปิฎก .(2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิพุธ โสภวงศ์. (2555). “การฟังอย่างมีวิจารณ์ญาณ” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร หน่วยที่ 1-7 (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2)* พิมพ์ครั้งที่ 19. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- River, M. W. (1980). *English Teaching Foreign Language Skills*. Chicago : The University of Chicago Press.
- Stammer, J.D. (1977). The Basic of Listening. *Language Arts*, 54, 661.